

NYMONTERINGEN AV STAVANGER SJØFARTSMUSEUM

Av ODMUND J. MØLLEROP

Stavanger Sjøfartsmuseum er et relativt ungt museum. Etter initiativ av Stavanger Rederiforening, Stavanger Sjømannsförening og Stavanger Museum ble foreningen Stavanger Sjøfartsmuseum stiftet våren 1926. 18. desember samme år ble museet åpnet for publikum i det lokale som i dag er zoologisk avdelings kontorer på Stavanger Museum. Bare kort tid etter åpningen var det imidlertid klart at dette rom var altfor lite til det materiale som foreningen samlet inn. Stavanger Museum hadde i lengre tid arbeidet med planer om et nybygg og da dette ble åpnet for publikum like før jul 1930, var også Sjøfartsmuseet på plass i sitt nye lokale i tredje etasje, det samme som museet har i dag.

I 1951 feiret Stavanger Rederiforening sitt 50 års jubileum med en stor skipsfartsutstilling på Stavanger Museum. Ved siden av Sjøfartsmuseets lokale ble også resten av tredje etasje stilt til utstillingens disposisjon. En vesentlig del av Sjøfartsmuseets samlinger ble brukt i utstillingen. Etter at skipsfartsutstillingen hadde lukket sine dører, ble det besluttet å utsette remonteringen av Sjøfartsmuseets samlinger inntil videre. Lokalet var altfor lite, og det var en naturlig tanke å søke etter andre muligheter. En slik hadde budt seg ved Sjømannsskolens nybygg, en løsning som ville ha vært av praktisk betydning da museet på denne måten ville bli trukket nærmere inn i undervisningen ved denne skole.

Sommeren 1953 ble det klart at planene for eget lokale i Sjømannsskolens bygg ikke kunne gjennomføres. Myndighetene hadde skåret ned nybyggets gulvflate slik at det ikke engang ville gi plass til de ønsker skolen selv stilte. Sjøfartsmuseets styre besluttet derfor at

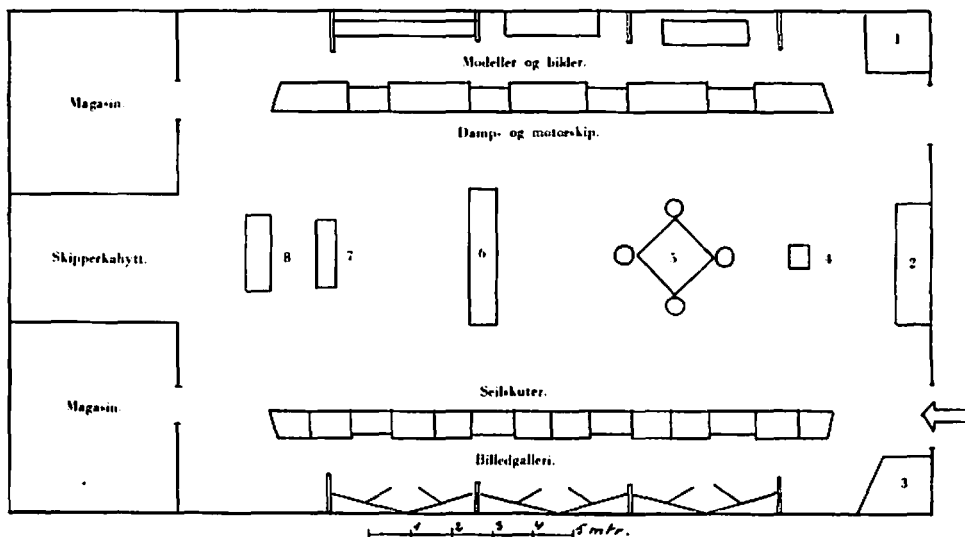

Fig. 1. Planskisse 1:100. 1. Modell av Støberi & Dok. 2. Modell av Særimerne. 3. Modell av Stromstenens varv. 4. Modell av Stavangergaleriet av 1618. 5. Oppbygning med gallionsfigurer. 6. Modell av M/T Dalfonn. 7. Naglebenk. 8. Dobbelratt fra korvetten Desideria.

samlingene skulle gjenmonteres i ny skikkelse i det gamle lokale som fremdeles sto til disposisjon i Stavanger Museums bygg. Styret søkte kontakt med forfatteren av denne artikkel og engasjerte ham til å lede ominnredningen og montere samlingene etter moderne utstillingsprinsipper.

Før vi går over til å gi en beskrivelse av monteringen og utstillingen synes det rimelig å ta med en orientering om sammensetningen av museets samlinger og de hovedretningslinjer som måtte legges opp for museets fremtidige arbeid. Dette ville i avgjørende grad virke inn på planlegningen av den nye utstilling. Hva er så Stavanger Sjøfartsmuseums oppgave? I første rekke skal det samle inn og ta vare på alt som kan fortelle noe om byens skipsfart i svunne tider, videre legge dette materiale til rette for forskere som arbeider med sjøhistoriske problemer og sist, men ikke minst, museet skal gi publikum et fyldig, både historisk og aktuelt bilde av Stavanger skipsfart, samtidig som man også søker å vise dens bakgrunn og virkning i byens økonomiske og kulturelle liv.

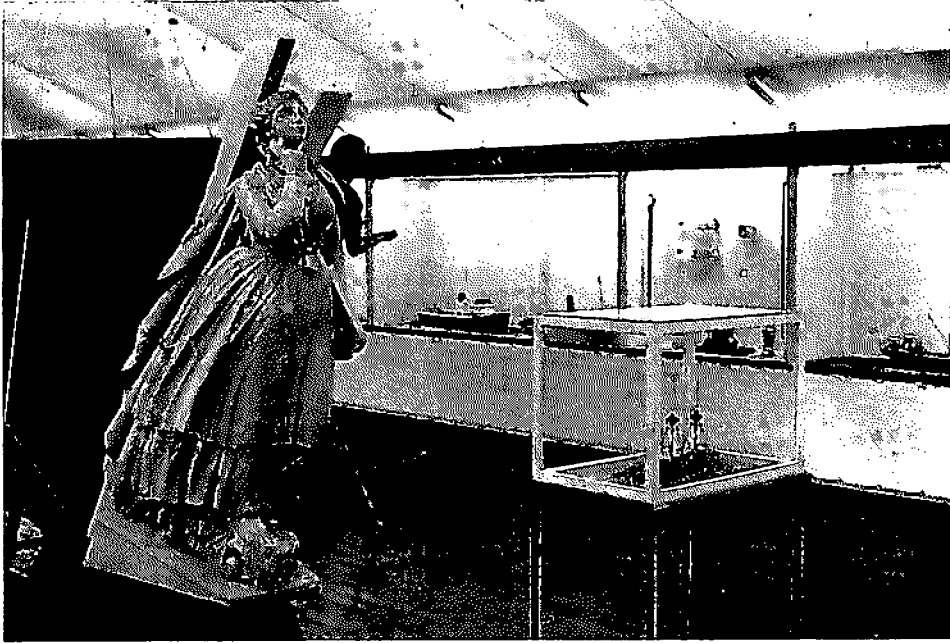

Fig. 2. I forgrunnen Stavangergaleien av 1618, i bakgrunnen del av monterrekken for damp- og motorskip.

Museet har en mengde gode og verdifulle skutebilder som sammen med konstruksjonstegninger, skanter og skipspapirer av alle slag, danner ryggraden i museets samlinger. Innenfor disse grupper vil forskerne og andre interesserte kunne finne de detaljopplysninger de har bruk for, uten at alt derfor kan stilles ut. I utstillingssamlingen vil det derimot bli lagt større vekt på å anskaffe helmodeller av hver periodes vanligste skutetyper, fra små føringsbåter til fullriggere og vår egen tids storskip. Oppbygningen av en slik modellsamling krever imidlertid både tid og penger, slik at publikum ennå i mange år må gå til billedsamlingen for å finne hele denne utviklingslinjen. Det var derfor viktig at billedsamlingen ble konsentrert på få steder i utstillingen for at vi derved kunne gi et klarere og mer sammenhengende bilde av utviklingen innen skipsfarten.

Det lokale Sjøfartsmuseet har til disposisjon i Stavanger Museums bygg, er, som allerede nevnt, for lite til at en kan gi et helt fyl-

Fig. 3. Monterrekken med minner fra seilskutetiden.

destgjørende bilde av byens skipsfart. Den samme plassmangel gjør seg for øvrig også gjeldende for Stavanger Museum selv. Man har derfor atter tatt opp planene for nybygg, og det foreligger tilbud om at når dette kommer i stand, vil Sjøfartsmuseet kunne få disponere hele øverste etasje i nåværende bygning. Det var derfor styrets uttrykkelige forutsetning at montrene til denne nyinnredningen skulle tegnes og utføres slik at det også var mulighet for å benytte dem i andre lokaler. Med disse forutsetninger var det arkitekt Jan Jæger påtok seg å tegne montre og legge frem forslag til monteringsplan. I hovedtrekkene er det hans ideer som ble gjennomført ved den planløsning som gjengis på fig. 1.

Den bærende ide hos arkitekten var at man også ved utformingen av rommet og montrene skulle understreke at man befant seg i et sjøfartsmuseum. Derfor ble fire av museets gallionsfigurer plassert omkring en oppbygning formet som en rett avskåret omvendt pyra-

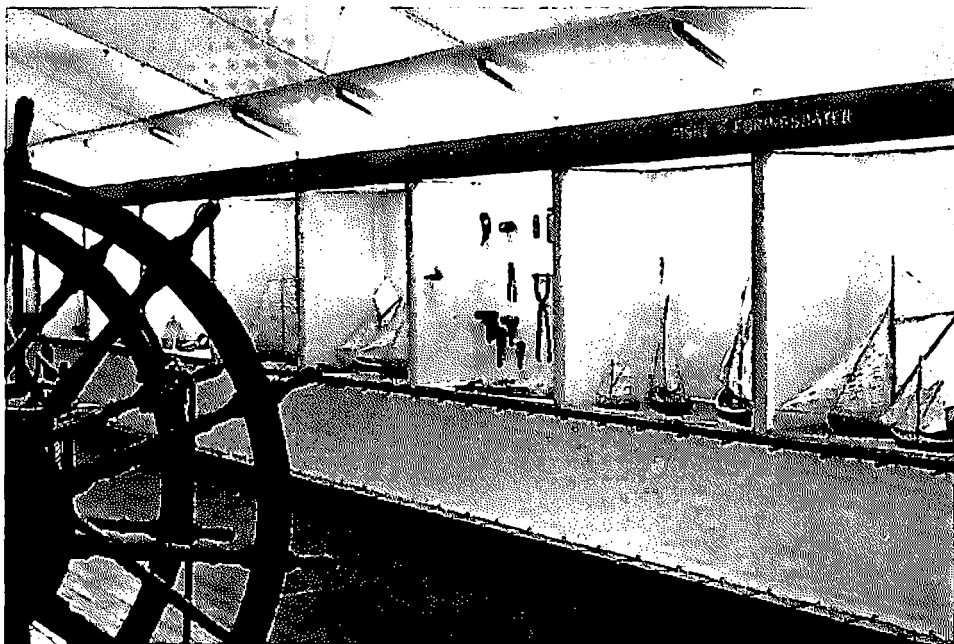

Fig. 4. Monterrekken med minner fra seilskutetiden. I forgrunnen dobbelratt fra korvetten *Desideria*.

mide som skulle imitere skipsstevner (planskissen nr. 5 og fig. 2 og 3). Monterrekkenes nederste del er dekket av seilduk og fra bakveggene er det strukket stålvirer gjennom løkker i toppen av montrene til bjelken midt i taket. Derved oppnår man også å stive av monterrekken som ellers kan virke litt ustabil. På grunn av omkostningene ble det besluttet å bruke fast glass i fronten i stedet for skyveglass, mens bakveggene kan skrues av. På denne måte fikk vi også anledning til å prøve i praksis montering på bakvegg før denne ble satt på plass, slik som erfaringene under monteringen av Oldsaksamlingen 1951–52 hadde vist ville være hensiktsmessig. Bunnplatene i montrene er porøs huntonitt og helmodellene ble skåret ned i disse slik at de bare sees fra den naturlige vannlinje og opp. Det ble bygget støtter individuelt på undersiden.

Som allerede nevnt var det en av forutsetningene for planløsningen at bildene skulle plasseres så sammenhengende som mulig. Løs-

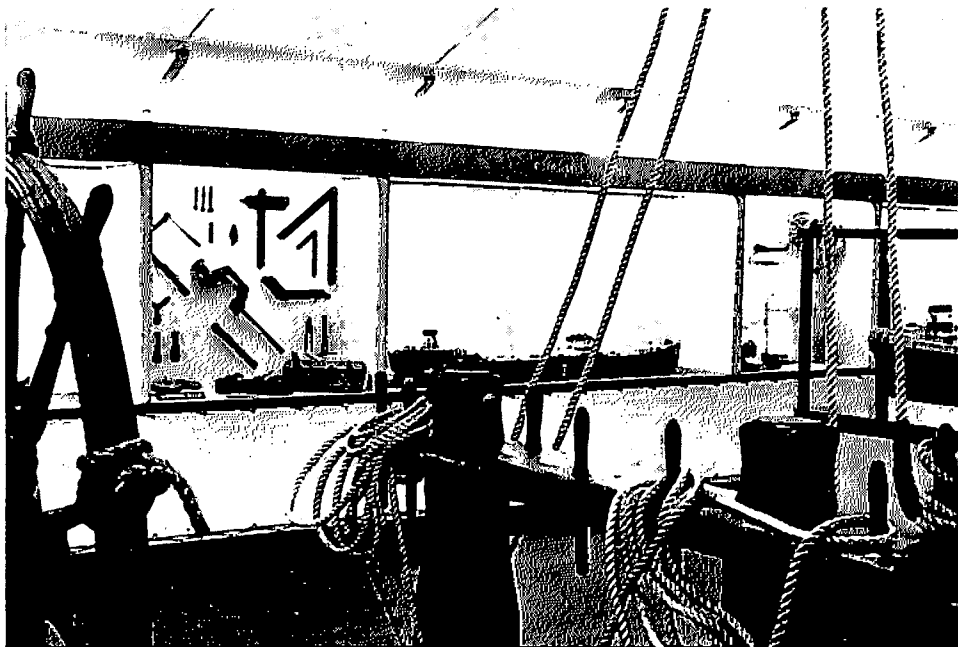

Fig. 5. Fra monterrekken for damp- og motorskip. Midt i forgrunnen naglebank.

ningen, egne billedgallerier bak monterrekkene har vist seg å være utmerket. Derved oppnådde vi ikke bare å få frem den tilsiktede sammenhengende oversikt over skipsfartens utvikling, men også å få fjerne bildene fra hovedrommet hvor de uten tvil umuliggjør en estetisk vakker utstilling hvis man opprettholder kravene til saklighet.

Belysningsproblemet ble også ofret stor oppmerksomhet. Her tillot ikke den økonomiske ramme den beste løsning. Således måtte vi nøye oss med alminnelige kupler i taket i billedgalleriene, mens spesialarmatur nok hadde gitt bedre lys. Montrene har innvendig belysning ovenfra. En rekke vanlige glødelamper er plasert overst oppe på innsiden av frontrammen over en matt glassplate som danner montertaket. Dette gir et jevnt, godt lys i montren, samtidig som lampene er lett tilgjengelig for vedlikehold i det de kan nåes ovenfra. En refleks skjerm som er plasert over montren i forkant av denne, kaster lyset fra glødelampene ut i midtrommet.

Under monteringen ble det lagt vekt på at utstillingen også fra estetisk synspunkt skulle presentere seg så vakker som mulig. Både de enkelte montre og monterrekkene som helhet ble gjennomarbeidet med dette for øye. Erfaringene fra Oldsaksamlingen har vist at gjennomføringen av dette prinsipp i vesentlig grad har lettet oversikten for publikum. Av denne grunn ble også tekstene utført på samme måte som i Oldsaksamlingen, blokkskrift med hvit tusj på glassplater.